

Van ergonomie naar Human Factors

De mens centraal

Een nieuwe naam, een breder geluid. Vijf Nederlandse ergonomenclubs gaan samen in Human Factors NL. Hoogleraar Technology and Human Factors Jan Dul: 'Ergonomie is veel breder dan men denkt. De nieuwe naam geeft dat beter weer.'

tekst Walter Baardemans

Ergonomen werken ook op boorplatforms.

Vraag mensen waar ergonomie voor staat en tien tegen één dat het antwoord beperkt blijft tot RSI, toetsenbord, beeldscherm en fysieke belasting – als er al een antwoord komt. “Maar”, zegt Huub Pennock, vice-voorzitter van de nieuwe vereniging Human Factors NL, “ergonomie is zoveel breder. Dat is de make van dit vakgebied: het valt niet op, totdat je iets mist.”

De Nederlandse Vereniging voor Ergonomie (NVvE), de Vereniging Register Ergonomen Nederland (REN), Stichting Registratie Ergonomen (SRE), Stichting Ergonomie-Onderwijs en de Stichting Pieter Rookmakersprijs willen via Human Factors NL vanuit een centraal punt krachtiger de toegevoegde waarde van ergonomie zichtbaarder maken (zie kader).

Kunstmatige groei

Het samen onder één dak verder gaan van de vijf clubs is onderdeel van de Nederlandse uitwerking van een internationale toekomstvisie op het vakgebied van de ergonomie: *The Future of Ergonomics* uit 2012. Jan Dul, hoog-

veel ergonomen arbodienstverleners werden, wat ze in de grond niet (alleen) zijn, is de bredere benadering in het vak grotendeels uit het oog verloren. De groei was kunstmatig vanwege de Arbowet, maar het was geen ergonomie in de holistische zin. Nu keren we gelukkig weer terug naar de kern: omstandigheden aanpassen aan de mens ten behoeve van de veiligheid, gezondheid én prestaties.”

Unieke combinatie

Dul gebruikt de term ergonomie liever niet meer. “De term is te nauw en geeft het vakgebied niet goed weer. Internationaal noemen we het wel Human Factors & Ergonomics, in Nederland

'Ergonomen zijn te veel in de arbohoek terechtgekomen en dat is te beperkt geweest'

leraar Technology and Human Factors aan de Rotterdam School of Management, was binnen de International Ergonomics Association (IEA) voorzitter van de commissie die de toekomstvisie opstelde.

Dul: “Er waren signalen dat het vakgebied de top had bereikt in zijn vijftigjarige bestaan. Internationaal verschilt dat weliswaar sterk: in Aziatische landen groeien ergonomieverenigingen, waar in andere landen leerstoelen verdwijnen door teruglopende middelen, en verenigingen met afkalvende ledenaantallen kampen. Vanuit internationaal perspectief is het niet dramatisch, maar lokaal moet je wel iets doen. Niet afwachten.”

Nederland telt volgens Dul nog altijd relatief veel ergonomen “maar in de hoogtijdagen hebben we er meer gehad”. Dul: “Misschien om een verkeerde reden: de ergonomie in Nederland was versmald geraakt. De Arbowet richt zich op veiligheid en gezondheid, niet op prestaties. Tegelijk komt ergonomie wel vaak voor in die Arbowet. Daarmee lijkt ergonomie een arbo-discipline te zijn geworden, terwijl het vakgebied juist verder kijkt en de prestaties expliciet meeneemt. Doordat

houden we het bij Human Factors.” Zijn toekomstvisie benoemt drie kernmerken voor Human Factors die door hun combinatie het vakgebied uniek maken. Human Factors hanteert een brede systeembenadering: de mens in relatie tot zijn fysieke, sociale en organisatorische omgeving. Het is daarbij ontwerpgericht op verandering van de leefomgeving van mensen, inclusief hun werkomgeving. Ten slotte bestaat de uitkomst uit prestatiedoelen (het resultaat van het werk), de veiligheid en de gezondheid van medewerkers. Dul: “Human Factors zet de mens centraal. In de combinatie van deze drie kenmerken is Human Factors uniek. Andere vakgebieden focussen misschien op een of twee van deze aspecten, nooit op de combinatie van alle drie.”

Die unieke combinatie wordt niet altijd herkend. Ook al omdat er geen aparte studie is voor het vakgebied en Human Factors vaak onderdeel uitmaakt van een andere studie, zoals psychologie of engineering. In mindere economische tijden grijpt ergonomie daardoor vaker mis bij de verdeling van onderzoeksgelden of fondsen. Dul: “Bij krapte van middelen is er al-

tijd een vlucht naar monodisciplinair. Dat heet focussen op de *core*. Maar veel vraagstukken zijn juist multidisciplinair en daarin liggen voor Human Factors de kansen.”

Profileren

De toekomst van het vakgebied Human Factors kent volgens Dul twee belangrijke strategische uitdagingen, zowel intern als extern gericht. Dul: “Ergonomen en ergonomieverenigingen moeten zich heroriënteren en herpositioneren. Vooral in die landen waar ze de holistische, design- en performancebenadering een beetje uit het oog zijn verloren. De ergonomoos moet zich realiseren wat de uniciteit van het vak is en daar naar handelen. Dat is een interne taak voor de wereld van Human Factors.”

Extern moet de ergonomiewereld de toegevoegde waarde van Human Fac-

'We laten het begrip ergonomie niet helemaal los, we gaan het opnieuw laden'

tors duidelijk maken. Door zich te richten op de doelgroepen die aan de touwtjes trekken bij het ontwerp van systemen: de managers, managementconsultants en engineers, stelt Dul. “De insteek in de organisatie moet hogerop. Onze partners zijn de beslis-sers. Dat zijn de doelgroepen om mee te netwerken en om partnerships mee te sluiten door dezelfde taal te spreken en oplossingen te bieden voor problemen. Ergonomen zijn in de afgelopen jaren te veel in de arbohoek terechtgekomen en dat is te beperkt geweest.”

Human Factors NL

Human Factors NL, vereniging voor ergonomie, is het nieuwe dynamische platform voor kennis en kunde over Human Factors in Nederland. Met één bestuur, één boodschap en één website: www.humanfactors.nl. Primair is het doel: de toegevoegde waarde van ergonomie zichtbaarder maken. Vice-voorzitter Huub Pennock: “Ergonomie omvat veel meer dan advies over een tafel, stoel of beeldscherm. Ergonomen werken ook op boorplatforms, bij designafdelingen van ingenieursbureaus, in de gezondheidszorg, bij overheden ... en ze houden zich bezig met fysieke, cognitieve, sensorische en organisatorische ergonomie, zonder de totaalbenadering uit het oog te verliezen. Weinig mensen weten dat. We profileren ons daarom nu gezamenlijk als Human Factors NL. Een Human Factor-specialist zorgt dat een systeem bij mensen past en prestaties verbetert. We laten het begrip ergonomie niet helemaal los, we gaan het opnieuw laden.”

Human Factors NL zet in op vier belangrijke waarden:

- » verbinden tussen leden onderling en tussen leden en stakeholders
- » inspiratie en ondersteuning bieden aan leden door het delen van best practices, nieuwe ontwikkelingen en kennisoverdracht
- » staan voor vakmanschap en kwaliteit
- » waardevol zijn op inhoud en voor de profilering van het vak

Deze waarden krijgen volgens Pennock invulling in de pilaren onderwijs en externe profilering. “Onderwijs is een belangrijk speerpunt, dat levert de nieuwe HF-specialisten van de toekomst. Rond onderwijs willen we bijvoorbeeld mogelijkheden en verschillen van opleidingstrajecten beter in kaart brengen en mensen begeleiden, eventueel tot registerergonomoos. Voor hen die niet in de breedte werken als registerergonomoos, maar wel beroepsmatig een HF-specialisme hebben, willen we een nieuw certificaat ontwikkelen.” Dat raakt aan de tweede pilaar, de externe profilering. “We willen zichtbaar maken dat mensen aantoonbare expertise hebben op een vakgebied en zorgen dat die kennis en kunde via ons platform te vinden is”, zegt Pennock.

Ook gaat de nieuwe vereniging actief communiceren. Verder ziet Human Factors NL mogelijkheden voor partnerships met aanpalende vakgebieden, zoals ontwerpers, engineers, organisatieadviseurs, veiligheidskundigen en arbeidshygiënist. De nieuwe vereniging hoopt zo in de toekomst meer leden te krijgen. Pennock: “Er is veel groeipotentie.”

Nek uitsteken

Alle landen aangesloten bij de IEA onderschrijven de toekomstvisie en -strategie. De Nederlandse tak grijpt dit moment aan om alle verenigingen op één lijn te brengen en goed zichtbaar te worden voor de buitenwereld. Dul: “Ik hoop dat dit over een jaar of zeven zal hebben geleid tot een vereni-

ging met 2000 leden, die heel actief zichtbaar is bij vraagstukken waarbij mens en systeem goed moeten samenwerken. Hopelijk vraagt men HumanFactors.nl om hun deskundige visie daarop te geven. Ze moeten geloven in deze toekomst en hun nek uitsteken, met het vizier gericht op de buitenwereld.”

